

NOTITIE

Provincie Utrecht
dhr. P. Schravendijk
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

DATUM: 7 september 2020
ONS KENMERK: 20-0603/20.07361/DimEm
UW KENMERK: opdracht nummer 4100032359
AUTEUR: drs. D. Emond
PROJECTLEIDER: drs. D. Emond
STATUS: definitief
CONTROLE: ir. E.J.F. de Boer

Notitie quickscan beschermde soorten Anderstein en Valkenheide

De provincie Utrecht is voornemens om natuur te compenseren op locatie Anderstein en/of locatie Valkenheide; beide gelegen binnen de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Deze locaties zijn aangewezen voor natuurcompensatie in het ontwerp van het inpassingsplan Spooronderdoorgang N226 Maarsbergen. Bureau Waardenburg heeft op basis van een oriënterend veldonderzoek (d.d. 7 juli 2020) en bronnenonderzoek de effecten van deze natuurcompensatie op beschermde soorten beoordeeld in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb).

Conclusie

Locatie Anderstein en locatie Valkenheide zijn onderdeel van het leefgebied van das, boommarter en eekhoorn, alsmede één of meerdere vogelsoorten waarvan de nestplaats jaarrond is beschermd en vleermuizen. Met de beoogde ingreep worden geen verbodsbepalingen ten aanzien van deze soorten overtreden. Hierbij dienen de in deze notitie beschreven randvoorwaarden in acht genomen te worden.

Daarnaast vormen beide locaties leefgebied voor enkele algemeen voorkomende beschermde soorten grondgebonden zoogdieren en amfibieën. Grond- en graafwerkzaamheden in het kader van de voorgenomen ingreep kunnen deze soorten treffen. Het gaat om soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt voor overtreding van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Een ontheffing is dus niet nodig.

Voor andere beschermde soorten heeft het plangebied geen betekenis of zijn negatieve effecten van de voorgenomen ingreep uitgesloten. Deze conclusie wordt hieronder toegelicht.

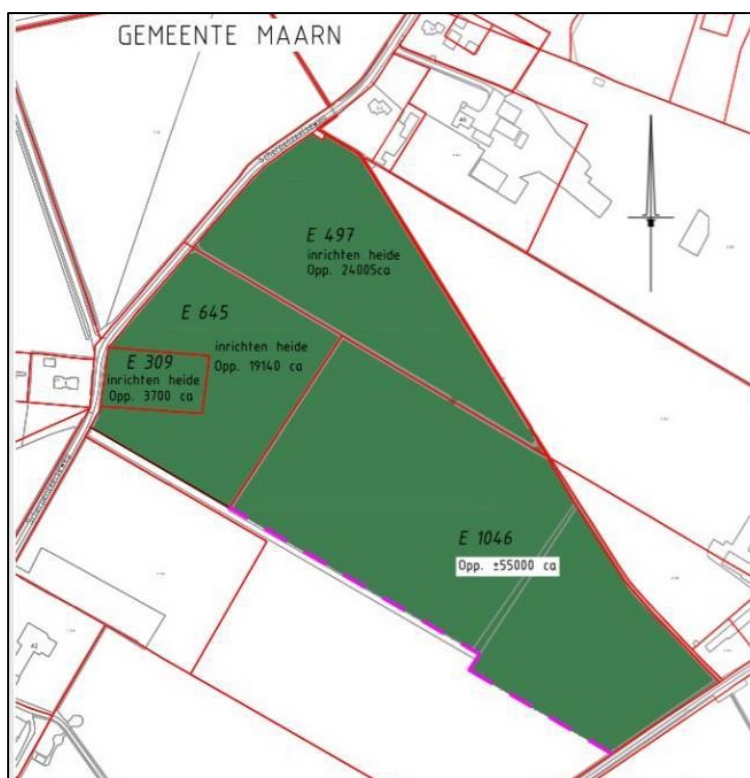
Toelichting

Plangebied

Beide plangebieden zijn hieronder weergegeven (figuur 1) en hebben in de huidige situatie een agrarische functie.

Figuur 1 Ligging beoogde natuurcompensatiegebieden Anderstein en Valkenheide (groene vlakken) ten behoeve van de spooronderdoorgang N226 Maarsbergen (rood omkaderd) (bron: Provincie Utrecht).

Figuur 2 Begrenzing locatie Anderstein (boven) en locatie Valkenheide (onder) (bron: Provincie Utrecht)

Locatie Anderstein

Locatie Anderstein is gelegen ten noorden van de rijksweg A12, in een afwisselend landschap van bos- en graslandpercelen, omzoomd door houtwallen en bomenlanen. Ten

zuiden van het plangebied bevindt zich de gelijknamige golfclub, meer naar het westen begint de bebouwde kom van Maarn. Het plangebied bestaat uit drie agrarische graslandpercelen met een totale oppervlakte van 3-3,5 ha. De percelen worden bemest en van elkaar gescheiden door ondiepe greppels met her en der een boom (eik) of wat opslag (figuur 3). Langs de randen grenzen de percelen aan houtwallen (oost en west) en bospercelen (noord en zuid), met eik als dominante boomsoort.

Figuur 3 Impressie plangebied Anderstein; links kijken richting noordwesten, en rechts de perceelsgrens met het zuidwestelijker gelegen graslandperceel.

Locatie Valkenheide

Locatie Valkenheide is gelegen ten zuiden van de rijksweg A12, met een totale oppervlakte van circa 5,5 ha. De percelen bestaan uit wat kruidenrijker grasland en maispercelen, omzoomd door ingezaaide akkerkruidenstroken. Op de percelen groeien algemeen voorkomende kruiden als margriet, paardenbloem, weegbree, duizendblad, perzikkruid en vogelmuur. Een aantal soorten op het meest noordwestelijke perceel wijzen erop dat deze recentelijk braak heeft gelegen. Langs de zuidkant van het plangebied loopt een (NW – ZO georiënteerde) houtwal (eik), die halverwege een knik naar het noordoosten maakt en dus deels binnen het plangebied ligt (figuur 4). Naast eik groeit hier ook meidoorn, esdoorn, vogelkers en braam.

Figuur 4 Impressie plangebied Valkenheide: links een graslandperceel, kijken richting het westen en rechts de noordoost lopende houtwal, grenzend aan het maisperceel met akkerkruidenstrook.

Voorgenomen ingreep

Informatie over de voorgenomen ingreep is aangeleverd door de Provincie Utrecht. Het project betreft het realiseren van natuur, met name heide. Het is niet nodig dat beide locaties volledig voor natuurcompensatie worden ingericht, maar de natuurcompensatie zal in ieder geval ergens op de locatie Valkenheide komen, mogelijk in combinatie met de locatie Anderstein. Hiervoor zijn grond- en graafwerkzaamheden nodig. Voor beide locaties zijn wij er vanuit gegaan dat er geen bomen worden gerooid.

Wettelijk kader

Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de soortenbescherming zoals opgenomen in de Wnb. Bij toepassing van de Wnb worden drie beschermingsregimes onderscheiden: *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*, *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn* en *Beschermingsregime andere soorten*. Voor een aantal landelijk algemeen voorkomende soorten amfibieën en grondgebonden zoogdieren van het *Beschermingsregime andere soorten* heeft de provincie Utrecht een vrijstelling van verbodsbepalingen verleend voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere beschermde soorten geldt geen vrijstelling en kan een ontheffing nodig zijn als de werkzaamheden leiden tot overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb.

Methodiek onderzoek

Voorliggende toetsing in het kader van de Wnb is opgesteld op basis van een eenmalig veldbezoek, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen. Effecten zijn bepaald en beoordeeld op basis van de functie van het plangebied van beschermde soorten en de voorgenomen ingreep.

Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd op 15 juli 2020. Bij het raadplegen van de NDFF is uitgegaan van een zoekgebied met een straal van ca. twee tot drie km om het plangebied en gegevens tot vijf jaar oud.

Het plangebied is op 7 juli 2020 bezocht. Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en *expert judgement* is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten.

Functie van het plangebied voor beschermde soorten

De percelen op beide locaties hebben een intensieve agrarische functie (grasland, maisperceel), en liggen in een omgeving met vergelijkbare biotopen en soorten. Dit betekent dat de functies voor beide locaties vergelijkbaar zijn, mits anders beschreven. Door het ontbreken van permanent watervoerende elementen kan aanwezigheid van vissen worden uitgesloten.

Planten

Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor beschermde plantensoorten. Uit het plangebied en omgeving zijn geen waarnemingen van beschermde plantensoorten bekend. Tijdens het veldbezoek is vastgesteld dat het plangebied ook geen geschikte groeiplaatsen (te intensief beheerd) biedt voor beschermde plantensoorten en zijn ook geen beschermde plantensoorten waargenomen.

Ongewervelden

Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied geen betekenis heeft voor beschermde soorten ongewervelden. Waarnemingen uit de NDFF (gevlekte witsnuitlibel, sierlijke witsnuitlibel) hebben betrekking op leefgebied rond het Leersumse Veld. Binnen beide plangebieden ontbreekt geschikt biotoop (vegetatierijke vennen) voor deze (en andere) beschermde ongewervelden.

Amfibieën

Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied betekenis heeft voor beschermde amfibieënsoorten als gewone pad, bruine kikker en kleine watersalamander (*Beschermingsregime andere soorten*). De ondiepe greppels op locatie Anderstein hebben mogelijk een functie als voortplantingswater, de aangrenzende oeverzone en houtwal vormen geschikt landbiotoop. Door het ontbreken van water op locatie Valkenheide is de potentie van deze locatie beperkt tot (onderdeel van het) landbiotoop. Voor genoemde soorten geldt een vrijstelling voor overtredingen van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen.

Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor andere beschermde soorten amfibieën. Soorten van *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn* (heikikker, poelkikker) en niet vrijgestelde *Andere soorten* bevinden zich hier op zeer ruime afstand van het plangebied (Leersumse Veld; NDFF).

Reptielen

Uit de omgeving van beide plangebieden zijn hazelworm en ringslang bekend. Voor locatie Anderstein zijn deze afkomstig van de golfbaan (ringslang) en rand bebouwde kom van Maarn (hazelworm). Nabij locatie Valkenheide zijn alle waarnemingen afkomstig van het Leersumse Veld, waar ook levendbarende hagedis voorkomt. Het betreft alle drie soorten van het *Beschermingsregime andere soorten*, waarvoor geen vrijstelling geldt. Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en het veldonderzoek wordt geconcludeerd dat het plangebied géén betekenis heeft voor andere beschermde soorten reptielen. Geschikt biotoop (structuurrijke (heide)vegetatie) ontbreekt en tijdens het veldbezoek zijn geen waarnemingen verricht.

Grondgebonden zoogdieren

Beide plangebieden vormen onderdeel van het leefgebied van das, eekhoorn en boommarter (NDFF). Hiervan zijn tijdens het veldbezoek dassensporen (snuitputjes) aangetroffen op locatie Anderstein, hetgeen wijst op een functie als foerageergebied. Op

locatie Valkenheide zijn deze niet gevonden, maar wordt – gelet op waarnemingen in de NDFF in directe omgeving - dezelfde functie verwacht. Valkenheide en omgeving is (onofficieel) aangewezen als belangrijk leefgebied voor de das (Staatsbosbeheer, niet gepubliceerd). Verblijfplaatsen (burcht, pijp) zijn niet gevonden op beide locaties, maar worden wel in de (directe) omgeving verwacht. Eekhoorn en boommarter kunnen hun verblijfplaats(en) hebben in de aangrenzende houtwallen en bosschages.

Het plangebied vormt daarnaast (geschikt) leefgebied van algemeen voorkomende soorten zoogdieren van het '*Beschermingsregime andere soorten*' waarvoor een vrijstelling geldt voor overtreding van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen. Tijdens het veldbezoek zijn ree en haas op beide locaties waargenomen.

Vleermuizen

Uit de omgeving van beide plangebieden zijn gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis (alleen locatie Anderstein), laatvlieger en rosse vleermuis (alleen locatie Valkenheide) bekend (NDFF). Binnen locatie Anderstein bevinden zich geen verblijfplaatsen. Op deze locatie staan namelijk geen gebouwen of bomen met holtes die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Bomen in de aangrenzende houtwallen en bosschages bieden wel geschikte verblijfplaatsen. Op locatie Valkenheide vervullen de bomen in de houtwal mogelijk dezelfde functie, waarbij zowel kraam- als paarverblijven van boombewonende soorten (rosse vleermuis, gewone dwergvleermuis) niet kunnen worden uitgesloten. Verblijfplaatsen van typische gebouwbewonende soorten (laatvlieger, gewone dwergvleermuis) zijn wel uitgesloten door het ontbreken van gebouwen.

De houtwallen vormen geschikt foerageergebied maar zijn niet essentieel voor het functioneren van een verblijfplaats. Op beide locaties is ook geen (essentiële) vliegroute van vleermuizen aanwezig omdat op locatie Valkenheide de houtwal niet aansluit op aangrenzende opgaande landschapselementen en bij locatie Anderstein sprake is van een veelvoud aan bomenlanen en bosranden die deze functie (kunnen) vervullen.

Vogels

De bomen in de houtwallen en bosschages in en rondom beide locaties bieden geschikte nestbomen voor boombewonende (roof)vogels waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is. Uit de NDFF zijn waarnemingen bekend van onder meer havik, boomvalk, buizerd en ransuil. De percelen vormen onderdeel van het foerageergebied van deze soorten.

In de bomen *binnen* de begrenzing van locatie Anderstein zijn geen nestplaatsen aangetroffen. Op locatie Valkenheide is in de knik van de houtwal een nest aangetroffen die mogelijk van een roofvogel is (formaat buizerd).

Binnen het plangebied zijn geen gebouwen aanwezig waardoor jaarrond beschermde nestplaatsen van gebouwbewonende soorten worden uitgesloten. Het plangebied is ongeschikt als foerageergebied voor eventueel voorkomende soorten in direct aangrenzende woningen (buiten het plangebied).

Daarnaast vormt het plangebied geschikt broedbiotoop van algemeen voorkomende vogels waarvan de nestplaats niet jaarrond beschermd is.

Effecten van de ingreep

Amfibieën en grondgebonden zoogdieren (met vrijstelling)

Grond- en graafwerkzaamheden kunnen algemeen voorkomende amfibieën en grondgebonden zoogdieren van het '*Beschermingsregime andere soorten*' treffen. Voor deze soorten geldt een vrijstelling in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en is dus geen ontheffing nodig. Het betreft algemeen voorkomende soorten (lokaal, regionaal en landelijk) en het aantal dieren dat potentieel gemoeid is met de (lokale) ingreep is beperkt. De gunstige staat van instandhouding van deze soorten is daarom niet in het geding.

Grondgebonden zoogdieren (zonder vrijstelling)

De omvorming van de percelen met een agrarische functie (gras, mais) naar een natuurfunctie (heide) is van invloed op de beschikbare hoeveelheid voedsel voor de das, die hierdoor zal afnemen. Dit geldt voor beide locaties. Bemeste graslanden vormen primair dassenleefgebied waar dassen het hele jaar door voedsel kunnen vinden (regenwormen). Ook houtwallen en bospercelen zijn onderdeel van primair dassenleefgebied. Maispercelen vormen secundair leefgebied, waar dassen alleen gedurende een aantal maanden per jaar (augustus – september) voedsel vinden. Heideterrein vormt geschikt foerageergebied voor dassen en biedt ander voedsel dan een grasland. De hoeveelheid regenwormen zal in heideterreinen lager zijn, is kwa voedselaanbod min of meer vergelijkbaar met een akker. Netto is naar inschatting sprake van een afname van de hoeveelheid voedsel. Een dassenterritorium is tussen de 30-150 ha in optimaal leefgebied, in marginaal leefgebied tussen 150 en 600 ha (BIJ12, 2017). Langs het noordelijk deel van de Heuvelrug (A27 en omgeving) varieert een dassenterritorium van 60 – 350 ha (Mulder, 2014). Daar waar het territorium bestaat uit een afwisseling van biotopen - en dus meer (variatie in) voedsel – heeft de das voldoende aan een kleiner territorium. Uitgaande van een gemiddelde van 100 ha (wat voor beide gebieden aan de veilige kant zal zijn), bedraagt de omvorming ca 3,5% (Anderstein) en 2,75% (Valkenheide; de andere 2.75 ha. ofwel 2,75% bestaat uit mais, wat een vergelijkbare voedselwaarde heeft als heide) van het oppervlak. Deze percentages zijn geen afname van het oppervlak leefgebied maar een afname in voedselbeschikbaarheid van deze percelen en bedraagt ruwweg de helft (dus 1,75 resp. 1,4%). Omliggende percelen zijn en blijven geschikt foerageergebied. De daadwerkelijke afname is afhankelijk van de uiteindelijke inrichting van de percelen, de ontwikkeling van deze terreinen en het beheer. De functionaliteit van de burchtlocaties komt niet in het geding door de minimale (niet meetbare) afname in voedselaanbod. Aangezien een dassenterritorium vrij 'absoluut' is, is het niet de verwachting dat dassen op dagelijkse basis elders gaan foerageren en daarbij een verhoogde kans lopen om verkeersslachtoffer te worden.

De betekenis als leefgebied voor boommarter en eekhoorn zal door de beoogde natuurontwikkeling niet wezenlijk veranderen. Beide soorten gedijen goed op bos- en heideterreinen.

Vleermuizen

Effecten op vleermuizen zijn uitgesloten. De (potentiele) betekenis als foerageergebied is niet essentieel en natuurontwikkeling heeft een positief effect op de betekenis als foerageergebied (meer structuur en minder/geen mest leidt tot meer insecten en dus voedsel). De bomen blijven onaangetast en daarmee zijn negatieve effecten op mogelijk aanwezige verblijfplaatsen van boombewonende soorten eveneens uitgesloten.

Vogels

Het nest in de knik van de houtwal op locatie Valkenheide blijft onaangetast. Directe effecten op vogels met een jaarrond beschermde nestplaats op deze locatie en locatie Anderstein zijn uitgesloten. Effecten op de betekenis als (onderdeel van het) foerageergebied zijn eveneens uitgesloten. De omvorming van intensief gebruikte agrarische percelen naar (heide)natuur heeft naar verwachting een positief effect op het voedselaanbod.

Grond- en graafwerkzaamheden in het broedseizoen kunnen er toe leiden dat nesten van vogelsoorten die in gebruik zijn beschadigd raken of verlaten worden door de oudervogels als gevolg van verstoring. Effecten van de voorgenomen ingreep op soorten met een jaarrond beschermd nest zijn uitgesloten. Voor deze soorten heeft het plangebied namelijk geen betekenis.

Andere soorten

Negatieve effecten op andere beschermde soorten als gevolg van de voorgenomen ingreep zijn uitgesloten. Voor andere beschermde soorten hebben beide locaties namelijk geen betekenis.

Beoordeling Wet natuurbescherming

- Voor het vernietigen van nesten die in gebruik zijn en het verstoren van in gebruik zijnde nesten van vogels zodanig dat broedsels mislukken is geen ontheffing mogelijk. Het vernietigen en verstoren van in gebruik zijnde nesten moet worden voorkomen (zie randvoorwaarden hieronder).
- De omvorming van agrarisch gebruikt land naar natuur is niet van wezenlijke invloed op de nabijgelegen verblijfplaatsen en heeft geen effect op de gunstige staat van instandhouding. Wnb artikel 3.10 wordt hiermee niet overtreden.

Randvoorwaarden voor werkzaamheden in het kader van de voorgenomen ingreep

Het verstoren en vernietigen van vogelnesten die in gebruik zijn moet voorkomen worden om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Dit kan door (voorbereidende) (grond)werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Wnb geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet voor het broedseizoen rekening gehouden worden met de periode half maart tot half augustus.

Indien de houtwal op locatie Valkenheide niet onaangetast blijft zijn effecten op onder meer vleermuizen, eekhoorn en vogels met een jaarrond beschermde nestplaats niet op

voorhand uitgesloten. In dat geval is nader onderzoek nodig om de exacte functie te kunnen bepalen.

Literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocument Das. Meles meles. Versie 1.0 juli 2017.

Mulder, J.L., 2014. Dassenbelangen langs de A27 tussen Utrecht en Eemnes. Bureau Mulder-natuurlijk.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met D. Emond.

Akkoord voor uitgave: Kwaliteitszorg Bureau Waardenburg bv
ir. E.J.F. de Boer

Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Provincie Utrecht

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Bureau Waardenburg bv hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Bureau Waardenburg, Varkensmarkt 9 4101 CK Culemborg, 0345 51 27 10, info@buwa.nl, www.buwa.nl